

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ МІЖНАРОДНОЇ МІГРАЦІЇ

Моїсєєв Юрій Олексійович,

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри господарського права
Донецький національний університет імені Василя Стуса*

Уралова Юлія Павлівна,

*кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільного права і процесу
Донецького національного університету імені Василя Стуса*

Права і свободи людини в Україні, в тому числі і право на працю, для суспільства і держави є визначальним чинником демократичного розвитку та європейського прагнення країни.

В Україні була розроблена і прийнята низка документів, що містять механізм реалізації конституційних гарантій щодо прав і свобод людини і громадянина. Так, в Україні діє Національна стратегія у сфері прав людини³²³, Національна стратегія сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки³²⁴ та Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020»³²⁵, де серед стратегічних напрямів щодо утвердження та забезпечення прав і свобод людини, створення дієвого механізму захисту в Україні прав і свобод людини, вирішення системних проблем зазначається і важливість розробки механізму реалізації права на працю та соціальний захист, а також необхідність реформи сфери трудових відносин. Але створення дієвого механізму реалізації права на працю не зазначається як першочергові реформи і програми, незважаючи на те, що ст. 3 Конституції України³²⁶ саме людина визнається найвищою цінністю держави.

Зміст права на працю згідно ст. 43 Конституції України полягає у можливості кожної особи заробляти собі на життя працею, яку вона вільно

---

³²³ Про затвердження Національної стратегії у сфері прав людини: Указ Президента України від 25 серпня 2015 року № 501/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/501/2015>.

³²⁴ Про сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016–2020 роки: Указ Президента України від 26 лютого 2016 року № 68/2016. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/68/2016>.

³²⁵ Про затвердження Стратегії сталого розвитку «Україна - 2020»: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/5/2015>.

³²⁶ Конституція України: Прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141. (Із змінами).

обирає або на яку вільно погоджується. Це право забезпечується обов'язком держави створювати громадянам умови для повного його здійснення, гарантувати рівні можливості у виборі професії та роду трудової діяльності, реалізовувати програми професійно-технічного навчання, підготовки і перепідготовки кадрів відповідно до суспільних потреб. Це конституційне право громадянина не може пов'язуватись лише з певною формою трудового договору, який укладається громадянином відповідно до його волевиявлення. Так, Рішенням Конституційного Суду України від 7 липня 2004 року № 14-рп/2004³²⁷ зазначено, що право на працю означає не гарантування державою працевлаштування кожній особі, а забезпечення саме рівних можливостей для реалізації цього права. (абз.4 пп. 3.1 п. 3 мотивувальної частини).

Сьогодні в світі відбувається посилення глобалізаційних процесів, в тому числі і міграційних, причинами яких вчені називають, соціально-економічні, політичні, етнічні, поліпшення можливостей міждержавних переміщень, що призводить до формування і функціонування нових державних інституцій. Як зазначає Бортник Н.П., на сьогодні відбувається масова міграція населення^{328 329} у розвинутіші в економічному плані регіони, розшарування населення в розвинутих країнах, в яких формуються завдяки іммігрантам чисельні групи нових переселенців³³⁰, які жодним чином не інтегрувалися в нове соціальне середовище. Основними тенденціями сучасної міжнародної міграції виступають: глобалізація міжнародної міграції; якісні зміни у світових міграційних потоках; визначальна роль економічної, насамперед, трудової міграції; значне зростання нелегальної міграції; збільшення масштабів та розширення географії вимушеної міграції; всезростаюча роль міжнародної

---

³²⁷ Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 56 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення абзацу другого частини першої статті 39 Закону України "Про вищу освіту" (справа про граничний вік кандидата на посаду керівника вищого навчального закладу від 7 липня 2004 року № 14-рп/2004). URL: <http://ccu.gov.ua/storinka-knygy/443-pravo-na-pracyu>

³²⁸ Рыбаковский Л. Л. Миграция населения (вопросы теории): монография. М. : ИСПИ РАН, 2003. 238с.

³²⁹ Бортник Н.П. Вплив глобалізації на формування міграційних потоків. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція. 2013 № 6-1 том 1. С. 142-144.

³³⁰ Лебедева М. «Переходный возраст» современного мира / М. Лебедева, А. Мельвиль. *Международная жизнь*. 1999. № 10. С.76–85.

міграції в демографічному розвитку розвинутих країн світу; фемінізація міжнародної міграції; подвійний характер міграційної політики на національному, міжнародному регіональному та світовому рівнях³³¹.

Науковці стверджують, що в умовах посилення глобалізаційних процесів спостерігається інтенсивна активізація міграції робочої сили, істотну частку якої складає трудова міграція. За таких умов пошук оптимальних підходів до керування явищем міжнародної трудової міграції з метою забезпечення соціально-економічних переваг від участі країн у міграційних процесах є надзвичайно актуальною³³².

Для України з часів незалежності і до сьогодні, в т. ч. і в силу її геополітичного розташування, є характерною міжнародна міграція, в тому числі і трудова, що на сьогодні призводить до послаблення економічного розвитку держави, а саме головне, призводить до вкрай негативної демографічної ситуації. З 2013 року в Україні спостерігаються потужні процеси і внутрішньої міграції населення, в зв'язку з анексією АР Крим та воєнним конфліктом в частині Донецькій і Луганській областях.

Так, науковці звертають увагу, на зростання впливу глобалізаційних процесів в світі, які і призводять до нівелювання ролі держави³³³.

Механізм реалізації гарантованого Конституцією України права на працю в умовах глобалізації міграційних процесів частково міститься в прийнятих Законах України «Про зайнятість населення», «Про зовнішню трудову міграцію»³³⁴, «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб». Однак, досі залишаються не ратифікованими базові Міжнародні Конвенції в сфері трудової міграції – «Про працівників-мігрантів (переглянута 1949 року):

---

³³¹ Ионцев В. Международная миграция населения в России : уроки Каира / В. Ионцев, А. Каменский; сб. статей; [глав. ред. Ионцев В.А.] // Международная миграция : Каир + 10. М., 2004. С. 10–11.

³³² П'ятковська О.Р. Механізми регулювання міжнародної трудової міграції: визначення операційного поняття. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2015. № 8. С. 66-70.

³³³ Creveld M. The rise and the falling of the state / Translation from English Ed. by Kuznetsov Y., Makeeva A. M. : YRY- SEN, 2006. 544 p.

³³⁴ Про зовнішню трудову міграцію: Закон України від 05.11.2015р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/761-19>.

Конвенція МОП № 97»³³⁵ і «Про захист прав усіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей: Конвенція ООН від 18.12.1990 р.»³³⁶, а це дало би змогу гармонізувати та уніфікувати визначення таких процесів як: «міжнародна трудова міграція», «міграція робочої сили», «регулювання міжнародної трудової міграції», «механізм регулювання міжнародної трудової міграції», «суб'єкт міжнародної трудової міграції», «внутрішня трудова міграція» і ін.

Отже, в Україні склалась нагальна необхідність в розробці та імплементації механізмів регулювання міжнародної і внутрішньої трудової міграції в умовах глобалізації, а також створення інституцій, які вирішують міграційні проблеми в аспектах своєї основної функціональної компетенції, що дозволить відтворити в цих процесах фундаментальний принцип права – справедливість.

---

³³⁵Про працівників-мігрантів (переглянуто 1949 року): Конвенція № 97 Міжнародної організації праці. URL: http://www.uazakon.com/documents/date_bo/pg_gwgwxr.htm.

³³⁶ Про захист прав усіх трудящих-мігрантів та членів їх сімей : Конвенція ООН від 18.12.1990 р. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_203.